

Sensorveiledning for eksamen i JUS3212 høst 2020

Pandemien har preget undervisningen på 3212 hele semesteret. Alle forelesninger er holdt digitalt, men det er lagt ut opptak og i tillegg er powerpoint fra forelesningene gjort tilgjengelig for studentene. Kursundervisningen har i det vesentlige vært digital, med unntak av første kursdag i dynamisk tingsrett. Det er ikke lagt ut opptak fra selve kursene, men det er flere tilgjengelig oppgavegjennomgørelser på youtube. Innholdsmessig har undervisningen vært av tilsvarende kvalitet som om den hadde vært gjennomgått ved fysisk tilstedeværelse. Det er imidlertid liten tvil om at det er vanskeligere å oppnå god kontakt mellom lærere og studenter på digitale plattformer, og det er forståelig at mange studenter opplever situasjonen som frustrerende slik at det går utover motivasjonen.

Årets eksamen er avholdt som hjemmeksamen, men det skal settes karakterer. Pandemien har gjort den generelle studiesituasjonen svært krevende dette semesteret. Dekanetet har besluttet at karaktersettingen skal ta hensyn til dette og at enhver tvil om karakteren skal falle ut til kandidatens fordel.

Del I Selskapsrett

1 Innledning om tema, læringskrav og behandling av temaet i pensum og i undervisningen

Overordnet er oppgavens tema eierskifte til aksjer og omsetningsbegrensninger (forkjøpsrett og samtykke) i aksjeselskap.

Etter læringskravene for selskapsrett kreves god forståelse for grunnleggende selskapsrettslige prinsipper og aksjeselskapers rettsforhold, herunder eierskifte.

I innføringslitteraturen behandler Aarbakke og Fjørtoft aksjelovens regler om eierskifte, herunder meldeplikt ved eierskifte, samtykkekrav og forkjøpsrett i punkt 20 og Woxholth i del VI.

I hovedlitteraturen behandler Woxholth eierskifte i DEL VII, kapittel 1 og 2, mens Andenæs behandler temaet i kapittel [ ].

Den sentrale rettspraksisen omtales i pensumlitteraturen, og har vært nevnt på forelesning og kurs.

Aksjerettslige regler om eierskifte ble behandling av Buskerud Christoffersen i forelesningene.

Temaet inngår også i kursundervisningen, se for eksempel oppgave 14 og 15 i kurshefte.

Aksjelovens bestemmelser om eierskifte er sentrale. Studenter som har lest innføringslitteratur og hovedlitteratur, samt fulgt forelesninger og deltatt på kurs har gode forutsetninger for å få til en god besvarelse av oppgavene under eksamen del I.

Oppgaven er omfattende, og gir opphav til en hel rekke ulike problemstillinger. Det må forventes at studentene vil bruke en god del tid bare på å sortere de ulike problemstillingene oppgaven reiser. Dette vil nok kunne føre til et visst tidspress, og oppleves som stressende for studentene. Ved sensursen må det tas hensyn til dette. Som alltid vil sensuren bero på en helhetsbedømmelse av besvarelsene, hvor det bør være avgjørende hvilke materielle og metodiske kunnskaper studentene alt i alt utviser. Sensorveiledningen nedenfor er et forslag til disposisjon, og det er ikke nødvendig å ta opp spørsmålene i den rekkefølgen det gjøres her. Det er ingen entydig måte å løse besvarelsen på.

2 Nærmere om besvarelsen

a. Hadde styret grunnlag for å kreve at aksjeervervene meldes til Marte Kirkerud

Spørsmålet er vanskelig, og det må det tas hensyn til ved sensuren. Spørsmålet må drøftes ut fra aksjelovens regler, og problemstillingen er om loven gir styret grunnlag til - ved flertallsbeslutning - å pålegge Alfa Junior og Charlie å sende henholdsvis "formell melding" og "melding" om aksjeervervet til Marte Kirkerud.

Som et minimum må det ved sensuren kreves at studentene finner frem til bestemmelsen i aksjeloven § 4-12, og tar stilling til spørsmålet på grunnlag av denne. Ut over å identifisere denne bestemmelsen, er det grunn til å forvente stor variasjon i besvarelsene; alt fra helt knappe besvarelser til omfattende besvarelser. Faktum i oppgaven gir således anledning til å peke på flere relevante problemstillinger. Ved sensuren kan det likevel ikke forventes at selv de beste studentene identifiserer alle problemstillingene spørsmålet foranlediger. Videre, bør det heller ikke kreves at studenter som peker på problemstillinger skal få plass egentlige drøftelser av problemstillingene. Gode drøftelser forutsetter at studentene evner å resonnerer ut fra reglene i § 4-12 og § 4-20, samt forstå reglenes formål og funksjon. Studenter som bruker faktum og tar opp relevante poenger i relasjon til §§ 4-12 og 4-20 bør gis full uttelling ved besvarelsen av dette spørsmålet, uavhengig av om de nødvendigvis får så mye ut av den enkelte drøftelsen.

Det bør her ikke kreves at studentene gjør et poeng ut av at oppgaven viser til "Marte Kirkerud" og ikke til "Grønn Glede AS"/"selskapet" ved styreleder eller lignende. Jeg forutsetter uten videre at henvisningen til Marte Kirkerud her må forstås som henvisning til Grønn Glede AS ved styret ved styrets leder Marte Kirkerud. Det følger av aksjeloven § 6-12 at det er styret som er rett adressat for meldingen. Studenter som ikke uttrykkelig påpeker denne forutsetningen bør etter min mening ikke gis trekk. Videre, bør studenter som problematiserer om Kirkerud, i egenskap av styreleder, har utvidet kompetanse ikke gis trekk.

Et hensiktsmessig utgangspunkt for besvarelsen av spørsmålet er aksjeloven § 4-12. Erververen av en aksje har etter aksjeloven § 4-12 plikt til å "sende" melding til selskapet om sitt aksjeerverv. Plikten inntreffer etter lovens ordlyd "straks". Meldingen gir selskapet grunnlag for å føre den nye eieren inn i aksjeeierboken eller utøve aksjeeierrettigheter uten slik innføring. Videre utgjør erververens melding etter § 4-12 utgangspunkt for selskapets plikt til å varsle om eventuell forkjøpsrett, jf. aksjeloven § 4-20, og for selskapets frist for å behandle samtykke etter § 4-16 (jf. § 4-14 første ledd første punktum jf. fjerde ledd). Etter § 4-20 utløser også underretning fra en aksjeeier plikt for selskapet til å varsle eventuelle forkjøpsberettigede. Studentene bør peke på at aksjeselskap i sin alminnelighet må kunne kreve at erververen oppfylder meldeplikten etter § 4-12. Problemstillingen er så om erververne (Alfa Junior AS og Charlie AS) har oppfylt meldeplikten slik at styret ikke kan pålegge dem ytterligere meldinger.

Det følger av ordlyden "sende" i § 4-12 at erververens melding til selskapet skal være skriftlig. Elektronisk melding likestilles med ordinær brevpost, jf. § 1-7 annet ledd. Studentene bør legge merke til ordlyden på dette punkt, og bemerke at Lars Holm (eventuelle) muntlige beskjed til Marte Kirkerud ikke kvalifiserer som melding etter § 4-12. Et formål med at melding etter § 4-12 skal være skriftlig, er nettopp å sikre notoritet for utgangspunktet for fristene i § 4-16 fjerde ledd og § 4-23 første ledd. Videre bør studenter som, med henvisning til ordlyden i § 1-7 annet ledd, reiser spørsmål ved om Martes epostadresse kan likestilles med selskapets oppgitte epostadresse, gis uttelling. Evnen til å ta utgangspunkt i lovens ordlyd er således en sentral del av eksamen. Etter min mening bør Martes epostadresse uansett likestilles med selskapets epostadresse etter § 1-7 selv om selskapet eventuelt også skulle ha oppgitt en firmapost-adresse eller lignende på for eksempel selskapets nettside.

Paragraf 4-12 oppstiller ikke krav til innholdet i erververens melding til selskapet. Dette påpekes av Woxholth (side 300). Fordi erververens melding gir grunnlag for innføring i aksjeeierboken vil selskapet, dersom meldingen ikke opplyser om det, kunne kreve opplysninger om erververens navn/foretaksnavn, fødselsdato/organisasjonsnummer, digital adresse, forretningsadresse/bostedsadresse og eventuelt

postadresse. Dette er opplysninger som skal angis i aksjeeierboken, jf. aksjeloven § 4-5 annet ledd. Studentene bør påpeke at det i oppgaven opplyses at Grønn Glede ved styreleder ble underrettet om overdragelsen av Alfa AS' aksjepost til Alfa Junior AS i epost fra Alfa AS' finansdirektør og representant i Grønn Gledes styre 15. mai. Selv om meldingen ikke inneholder alle opplysninger som skal fremgå av aksjeeierboken, kan ikke det i seg selv medføre at meldingen ikke kan anses som melding etter § 4-12.

I oppgaven er det et spørsmål om Lars Holm representerte Alfa Junior, som er "erhververen" av aksje etter § 4-12. Det gis i oppgaven ingen uttrykkelige opplysninger om Holm hadde fullmakt til å opptre på Alfa Juniors vegne. Som finansdirektør i Alfa AS og Alfa-konsernets representant i Grønn Gledes styre vil det likevel være nærliggende å anta at det hører under Holms stillingsfullmakt å opptre på vegne av Alfa Junior AS eller at han har fått særlig fullmakt til å opptre på dette selskapets vegne. Studenter som peker på problemstillingen knyttet til Holms fullmakt bør gis uttelling uavhengig av drøftelsens utfall. Problemstillingen har nær sammenheng med det grunnleggende utgangspunktet om at konsernselskaper er to adskilte rettssubjekter, et forhold som omtales både i pensumlitteraturen og i undervisningen. Det bør derfor gis trekk for studenter som ikke påpeker det.

Enkelte studenter vil kanskje reise spørsmål ved om det er grunnlag for å identifisere Alfa AS og Alfa Junior AS med hverandre i relasjon til § 4-12, slik at Holms e-post 15. mai på det grunnlag uansett skal anses som melding fra "erhververen" etter § 4-12. Studenter som reiser spørsmålet bør slå fast utgangspunktet om at konsernselskaper er separate juridiske personer, og at det ikke er grunnlag for uten videre å identifisere konsernselskaper med hverandre i relasjon til aksjelovens regler. Verken lovforarbeidene eller juridisk litteratur drøfter spørsmålet om identifikasjon i relasjon til regelen i § 4-12 i den forstand at melding fra morselskapet/overdrager anses som melding fra datterselskapet/erhverver. Det bør etter min mening ikke legges opp til en bred drøftelse av spørsmålet om identifikasjon i denne sammenheng. I lyst av § 4-7 annet ledd er det usikkert hva studentene får ut av en drøftelse om identifikasjon i denne sammenheng. Studenter som tar opp spørsmålet bør likevel gis uttelling.

Spørsmålet om styret hadde grunnlag for å kreve "formell melding" til Marte må vurderes mot denne bakgrunn. Etter min mening lar det seg neppe gjøre å gi et entydig bekreftende eller negativt svar på spørsmålet. Selskapet vil for eksempel ha plikt til å oppdatere aksjeeierboken fordi det har blitt "kjent med" overdragelsen, jf. § 4-7 annet ledd. Når det gjelder utgangspunkt for fristen i § 4-23 første ledd bør studentene peke på/ta spørsmålet om selskapet uansett må anses for å ha mottatt underretting fra en "aksjeeier", jf. § 4-20. I juridisk litteratur legger Aarbakke mfl. til grunn at også melding fra avhenderen er relevant (Alfa AS er per 15. mai ikke lenger aksjeeier i selskapet). Det kan ikke forventes at studentene er kjent med juridisk litteratur på dette punkt. Studentene har likevel forutsetninger for å kjenne til/finne frem til § 4-20 og peke på problemstillingen. Det føyes til at for studenter som er kjent med at også melding fra avhenderen danner utgangspunkt for fristen i § 4-23 første ledd, vil Holms epost på vegne av Alfa AS utløse fristen slik at eventuell forkjøpsrett må utøves innen 15. juli (jf. aksjeloven 18-4 annet ledd). Jeg mener Holms epost uansett må kvalifisere som melding etter § 4-12 og således utløse fristen etter § 4-16 fjerde ledd, og min konklusjon er at selskapet ved flertallsvedtak i styret ikke kan kreve ytterligere melding, for eksempel for å sette i gang de nevnte fristene.

Når det gjelder Bravo AS' overdragelse av sin aksjepost til Charlie AS, mottar selskapet muntlig melding om overdragelsen i styremøtet 22. mai 2020. Som nevnt forutsetter ordlyden "sende", jf. § 4-12, at melding gis skriftlig. Utgangspunktet er derfor at selskapet må kunne kreve skriftlig melding av Charlie. Her er det også relevant at oppgaven ikke gir opplysninger om hvem som er Charlie AS' representant i styre, og det er lite skjønnsomt uten videre å legge til grunn at representanten er ansatt i Charlie AS eller har annen tilknytning til dette selskapet utover å være dets representant i Grønn Glede- styre. Dette kan være grunn for selskapet til å kreve skriftlig melding fra selskapet som kan starte fristen i § 4-16 fjerde ledd. I relasjon til § 4-23 første ledd er det imidlertid også her et poeng at selskapet i styremøtet 22. mai ble underrettet av Bravo AS, som var avhender av aksjeposten. Studentene som tar opp problemstillingen og, med utgangspunkt i ordlyden "aksjeeier" i § 4-20, peker på den omstendighet at aksjene på tidspunktet for underretningen var overdratt fra Bravo til Charlie bør gis uttelling. Som nevnt mener jeg det ikke kan forventes at studentene er kjent med Aarbakke mfl. uttelling. For studenter som er kjent med dette poenget, må konklusjonen bli at selskapet i relasjon til § 4-20 jf. § 4-23 første ledd mottok underretning i styremøte 22. mai. Min konklusjon er likevel at selskapet kan kreve at Charlie AS gir skriftlig underretning om ervervet og at det er den skriftlige underretningen som vil starte fristen i § 4-16 fjerde ledd.

b. Er det grunnlag for utøvelse av forkjøpsrett og hvordan blir i så fall fordelingen av aksjene.

Alfa Junior AS' erverv av Alfa AS' aksjepost:

Full uttelling ved besvarelsen av dette spørsmålet forutsetter at studentene finner frem til aksjelovens hovedregel i §§ 4-15 tredje ledd og 4-19 første ledd første punktum, og påpeker at aksjelovens utgangspunkt er at selskapets eksisterende aksjeeiere har forkjøpsrett til aksjer som har skiftet eier. Studentene bør også påpeke at Grønn Glede AS ikke har særbestemmelser om forkjøpsrett i vedtektene. Herfra bør studentene finne veien videre til § 4-21, og unntaksregelen i § 4-21 annet ledd når erververen er "*tidligere eiers personlig nærstående*". Lovens ordlyd "*personlig nærstående*" defineres i § 1-5 annet ledd. Ut fra lovens ordlyd i § 1-5 annet ledd nr. 3 jf. § 1-3 annet ledd annet punktum nr. 1 og oppgavens faktum bør studentene komme til at Alfa Junior AS er Alfa AS' personlig nærstående. Konklusjonen må være at Grønn Glede AS' eksisterende aksjeeiere ikke kan gjøre gjeldende forkjøpsrett overfor Alfa Junior AS.

Spørsmålet kan besvares på grunnlag av ordlyden i sentrale bestemmelser i aksjeloven, og det må kunne forventes at studentene leser lovteksten og identifiserer både rettslig grunnlag, rettslig problemstilling og kommer frem til en klar konklusjon. Studenter som ikke har hatt dette på plass må gis trekk.

Charlie AS erverv av Bravo AS' aksjepost:

Også for denne transaksjonen bør studentene nokså greit kunne finne frem til aksjeloven §§ 4-15 tredje ledd og 4-19 første ledd første punktum, og deretter på grunnlag av § 4-21 slå fast at selskapets eksisterende aksjeeiere har forkjøpsrett til aksjene.

Når det gjelder fordelingen av aksjene, fremgår det av oppgavens ordlyd at Alfa AS utøvet forkjøpsrett til aksjene ved melding til selskapet 23. juli og at Delta AS utøvet forkjøpsrett ved melding til selskapet 26. juli.

Alfa AS er på tidspunktet for utøvelse av forkjøpsretten ikke lenger aksjeeier i selskapet, og har i utgangspunktet av den grunn ikke forkjøpsrett til aksjene. Her vil det være naturlig å reise spørsmål ved om det er grunnlag for identifikasjon mellom Alfa AS og Alfa Junior AS. Studenter som reiser spørsmålet bør gis uttelling. Disse bør peke på utgangspunktet om at det ikke gjelder noen alminnelig regel om identifikasjon mellom konsernselskaper. Det er derfor lite skjønnsomt uten videre å konkludere med at disse selskapene bør ses under ett, og legge til grunn at Alfa AS' utøvelse av forkjøpsrett må anses som om det var Alfa Junior AS som utøvet forkjøpsretten. Etter min mening gjør det seg ikke gjeldende hensyn som tilsier identifikasjon, og min konklusjon er at det ikke er grunnlag. Ut fra pensumlitteraturens omtale av identifikasjon mener jeg begge konklusjoner kan forsvares. Studenter som uten videre legger identifikasjon til grunn bør gis trekk. Studenter som trekker frem Nordavis-avgjørelsen og som anvender denne på en fornuftig måte (peker på likheter og forskjeller i faktum) bør gis uttelling.

En særlig problemstilling er om Delta gjorde forkjøpsretten gjeldende innen fristen. Etter aksjeloven løper fristen på to måneder for å gjøre forkjøpsrett gjeldende fra selskapet fikk melding om eierskifte på en av måtene nevnt i § 4-20 (melding etter § 4-12 eller underretning fra aksjeeier/erverver), jf. aksjeloven § 4-23 første ledd. Det følger av § 4-23 fjerde ledd at to-måneders fristen ikke kan forlenges ved vedtektsbestemmelse. Ut fra dette kan det slutes at fristen heller ikke kan forlenges av selskapet ved styrebeslutning, eller av styreleder. I oppgaven danner derfor Bravo AS' underretning til selskapet i styremøte 22. mai utgangspunkt for to-måneders fristen. Fristen løp i samsvar med dette ut 22. juli, jf. aksjeloven § 18-4 annet ledd. Forkjøpsretten var derfor tapt da Delta utøvet forkjøpsrett 26. juli.

Studenter som under spørsmål a) kommer til at styret hadde grunnlag for å kreve melding fra erververen (Charlie AS) eller til at selskapet ikke har mottatt underretning fra aksjeeier/avhender etter § 4-20 bør peke på at to måneders-fristen etter § 4-23 første ledd annet punktum da ikke løper. I pensumlitteraturen påpeker Woxholth dette (side 300). Fordi Delta AS utøver forkjøpsrett til aksjene overdratt fra Bravo AS til

Charlie AS 26. juli, kommer ikke problemstillingen knyttet til to måneders fristen satt av selskapet selv ikke på spissen.

c. Forutsett at det ikke var blitt utøvet forkjøpsrett - er det da grunnlag for å nekte samtykke til noen av ervervene.

Studentene bør besvare spørsmålet med utgangspunkt i aksjeloven § 4-15 annet ledd, og peke på aksjelovens utgangspunkt om at erverv av aksje er betinget av samtykke fra selskapet med mindre annet er fastsatt i selskapets vedtekter. Studentene bør påpeke at selskapet ikke har vedtektsbestemmelse som avviker fra lovens utgangspunkt. En hensiktsmessig drøftelse av om det er grunnlag for å nekte samtykke til ervervene forutsetter at de respektive ervervene drøftes hver for seg.

En naturlig disposisjon vil være å starte med Alfa Junior AS' erverv, siden dette skjer først i tid. Full uttelling på besvarelsen forutsetter at studentene finner frem til § 4-16 annet ledd annet punktum og regelen om at samtykke ikke kan nektes ved eierskifte ved arv eller på annen måte "*når erververen er den tidligere eiers personlig nærstående [..]*". Studentene må videre finne veien til aksjelovens definisjon av "*personlig nærstående*", jf. aksjeloven § 1-5 annet ledd. Aksjelovens nærståendedefinisjon er ikke gitt en sentral plass i pensumlitteraturen, men ved at den aktuelle overdragelsen skjer fra et morselskap til et heleid datterselskap gis studentene en foranledning til å undersøke om dette har betydning ved anvendelsen av samtykkeregelen. Det må også kunne forventes at studentene på eksamen leser nøye gjennom de relevante lovbestemmelsene, og derfor finner frem til § 1-5 annet ledd nr. 3. Woxholth nevner unntaket i § 4-16 annet ledd annet punktum uttrykkelig. [Andenæs]. Studenter som ikke drøfter § 4-16 annet ledd annet punktum jf. § 1-5 annet ledd nr. 3 må gis trekk. Konklusjonen er at styret i Grønn Glede ikke kan nekte samtykke til Alfa Junior AS' erverv av aksjer i selskapet.

Spørsmålet er så om styret i Grønn Glede har grunnlag for å nekte Charlie AS erverv av Bravo AS' aksjepost (tilsvarende 25% av aksjene i selskapet). Her bør studentene ta utgangspunkt i aksjeloven § 4-16 annet ledd, og utgangspunktet om at styret bare kan nekte samtykke når det foreligger saklig grunn for det. Oppgavetekstens opplysninger om melding/underretning om ervervet til selskapet, og de alternative tidspunktene for når melding ble inngitt (opplysning i styremøtet 22. mai eller formell underretning 26. mai) inviterer studentene til å omtale fristregelen i § 4-16 fjerde ledd. Studentene bør vise tilbake til drøftelsen under oppgavens punkt a., eventuelt under besvarelsens punkt d., og peke på at melding etter § 4-12 ble sendt til selskapet 26. mai. Betydningen er at styret må sørge for at Charlie AS underrettes om eventuell samtykkenekt innen 26. juli. Dersom fristen oversittes, er Charlie AS å regne som eier av aksjeposten ervervet fra Bravo AS.

Erververens melding etter § 4-12 er å regne som en "søknad" om samtykke (se formulering i Woxholth), og ved anvendelsen av fristregelen i § 4-16 fjerde ledd kan det etter min mening ikke være tilstrekkelig for å få fristen til å løpe at selskapet har blitt kjent med aksjeoverdragelsen på annen måte.

Forutsatt at styret underretter Charlie AS om at samtykket eventuelt skulle være nektet innen to-måneders fristen, kan styret nekte ervervet dersom det er "saklig grunn", jf. § 4-16 annet ledd. Woxholth gir en grundig gjennomgang av samtykke-vurderingen etter § 4-16 annet ledd (side 293 til 296) og studenter som leser han vil ha gode forutsetninger for å få på plass en skikkelig drøftelse av spørsmålet [Andenæs side]. Studentene bør innledningsvis vise til at det fremgår av lovforarbeider og rettspraksis at samtykkenekt bare er "*saklig*" i § 4-16 annet ledds forstand dersom nektelsen er begrunnet i selskapets interesse, jf. Rt. 1999 side 1682 (Østlendingen) og Rt. 2013 side 241 (Stangeskovene). Avgjørelsene omtales i pensumlitteraturen, samt også på forelesning og kurs. Studentene må derfor forutsettes å kjenne til disse, og at de evner å finne frem til avgjørelsene på eksamen. Studenter som er kjent med Rt. 2013 side 241 vil kunne peke på at saklighetsvurderingen i atskillig grad vil måtte bero på en interesseavveining (avsnitt 46). Faktum i oppgaven har likhetstrekk med Stangeskovene fordi erververen er eksisterende aksjeeier i selskapet, og at hensynet til erververen er relevant i saklighetsvurderingen. Endelig peker Høyesterett i Rt. 2013 side 241 på at hensynet til likebehandling av aksjeeierne inngår i saklighetsvurderingen (avsnitt 47), og at "selskapets formål, drift og egenart for øvrig" vil stå sentralt ved fastleggningen av hva som er i selskapets interesse (avsnitt 48).

Faktum i oppgaven gir ikke grunnlag for en nærmere drøftelse av om det konkret er saklig grunnlag for å nekte Charlie AS' erverv. Ut fra de sentrale poengene som er trukket frem fra Stangeskovene bør studentene likevel peke på at Charlie AS erverv av aksjene vil gi Charlie AS eierskap til 50% av aksjene i selskapet. Eiersitsen gir ikke kontroll, jf. § 5-15 men vil gi betydelig innflytelse. Etablering av eiersits som gir negativ kontroll ble ansett som relevant i Rt. 1999 side 1682. Studenter som påpeker dette bør gis uttelling.

d.Hvilke handlingsalternativer har selskap Alfa Junior AS og Charlie AS, dersom samtykke til deres erverv nektes (forutsetningen er fortsatt at det ikke blir utøvet forkjøpsrett)?

Virkningen av at samtykke blir nektet er regulert i aksjeloven § 4-17. I pensumlitteraturen omtales virkningen av samtykkenekt i Woxholth side 297 og av Andenæs side [ ].

Etter lovens ordlyd (jf. § 4-17 første ledd) kan erververen, når styret nekter å gi samtykke, omgjøre avtalen med avhenderen (med mindre noe annet er fastsatt i avtalen), avhende aksjen, reise søksmål om gyldigheten av nektelsen eller kreve aksjen innløst etter reglene i § 4-17 tredje til sjette ledd, jf. § 4-17 første ledd nr. 1 til 4. Dette er erververens "handlingsalternativer" dersom samtykke nektes.

Studenter som ikke finner frem til § 4-17 og peker på handlingsalternativene bør gis trekk. Pensumlitteraturen utfyller i nokså liten grad ordlyden i § 4-17, og det kan ikke stilles store krav til en selvstendig drøftelse av handlingsalternativene etter § 4-17.

Hedvig Bugge Reiersen

Del II Dynamisk tingsrett

«I hvilken utstrekning kan krav til gjennomføring av en rettsvernsakt bidra til å motvirke kreditorsvik?»

1. Innledning

Det sies gjerne at formålet med reglene om rettsvern er å motvirke kreditorsvik. Oppgaven ber om en vurdering av i hvilken utstrekning krav til gjennomføring av en rettsvernsakt kan bidra til dette. Her er det kandidatenes kunnskap om og forståelse av den materielle beslagsretten som settes på prøve. Det må kunne forventes at kandidatene plasserer spørsmålet i sin rettslige sammenheng. De enkelte formene for rettsvernsakt må presenteres, og det bør kortfattet drøftes i hvilken utstrekning de ulike formene for rettsvernsakt faktisk kan bidra til å redusere faren for kreditorsvik.

På bakgrunn av kandidatenes pensum fremstår oppgaven som meget sentral. Etter læringskravene skal det vises «god forståelse» blant annet av «reglene om løsning av rettighetskollisjoner». Dette omfatter både hovedregelen om beslagsretten (dekningsloven § 2-2) og reglene om rettsvern, som er beslagsretten i forhold til tredjeperson. Temaet er godt behandlet i litteraturen, og det har blitt gitt en fremtredende plass i undervisningen. Det må uten videre kunne antas at de fleste vil ha noe å skrive om. Utfordringen ligger i å svare på det oppgaven spør om, uten at man fortaper seg i mer detaljerte drøftelser. Den oppgitte tidsrammen vil her være retningsgivende for hvilke krav som skal stilles til besvarelsene. Det er i oppgaveteksten anslått at kandidatene har én time til rådighet for denne deloppgaven.

En fornuftig disposisjon bør etter min oppfatning ta utgangspunkt i faren for kreditorsvik (punkt 2). Deretter bør det kort forklares hvordan denne faren kan reduseres (punkt 3). Endelig må kandidatene

vise hvordan – og i hvilken utstrekning – krav til gjennomføring av en rettsvernsakt bidrar til å redusere risikoen for kreditorsvik (punkt 3). Kandidatene får her muligheten til å vise innsikt i og forståelse for rettsvernsreglernes funksjon. Kandidater som belyser og besvarer oppgavens spørsmål med henvisning til det relevante kildematerialet, må selvsagt gis god uttelling for det. Jeg presiserer for ordens skyld at det her som ellers er uten betydning i hvilken rekkefølge spørsmålene drøftes.

2. Faren for kreditorsvik

Det er en alminnelig kjensgjerning at en skyldner som innser at økonomien går i feil retning, vil kunne være fristet til å forsøke å unndra sine midler fra å tjene til dekning for kreditorene. Slike forsøk på unndragelse av midler kan ta forskjellige former. En typisk variant er at skyldneren i tiden forut for kreditorene pågang overfører formuesgoder til slektninger, bekjente og andre. Noen ganger inngår slike overføringer som ledd i en bevisst posisjonering i forkant av at skyldneren innlater seg på risikopregede transaksjoner. En annen variant er at kreditorene i forbindelse med beslaget blir møtt med innsigelser om at en slik overføring allerede har funnet sted. Det kan også være at skyldneren hevder at ting han har i sin besittelse, bare er lånt av ulike bekjente, eller at han leier dem. Undertiden forekommer det dessuten påstander om rettsstiftelser til fordel for tredjemann som reduserer formuesgodets verdi som dekningsobjekt, for eksempel at formuesgodet er beheftet med pant, bruksrett eller andre begrensede rettigheter. I denne sammenhengen er antedatering og proforma viktige stikkord.

3. Hvordan kan faren for kreditorsvik motvirkes?

Risikoen for kreditorsvik kan i noen grad reduseres ved å kreve at disposisjoner foretatt av skyldneren skal være notoriske. I et krav til notoritet ligger at den aktuelle disposisjon skal være etterviselig. Med dette menes at det i ettertid skal kunne bringes på det rene hvilken disposisjon som er foretatt, og på hvilket tidspunkt den er skjedd. Man kan gjerne tale om etterprøvbarehet. Dette gjelder både disposisjonens innhold og tidspunktet for disposisjonen. I norsk rett har man tradisjonelt hatt fokus på tidspunktet for disposisjonen.

De beste kandidatene vil trolig få frem at faren for kreditorsvik også kan motvirkes på andre måter. En mulighet er gjennom bevisreglene, hvor man skjerper kravene til dokumentasjon for at et formuesgode virkelig tilhører en annen enn skyldneren. Dette er særlig aktuelt i konfliktypen H - A - B, hvor skyldneren A påstår at eiendeler i realiteten tilhører H. En annen mulighet for å redusere faren for kreditorsvik er gjennom reglene om omstøtelse. Dette er regler som primært rammer de (presumptivt) illojale disposisjonene som skyldneren har foretatt i tiden før kreditorbeslag. Dette vil være særlig aktuelt hvor en illojal eller kreditorskadelig disposisjon er sikret rettsvern, for eksempel ved tinglysing.

4. Rettsvernsakt

Kandidatene bør innledningsvis forklare hva som menes med rettsvernsakt. Det vil være en klar fordel om det gis en kortfattet oversikt over de rettsvernskrav som gjelder for de mest sentrale formuesgodene. Oversikt må her tas bokstavelig. Det skal ikke foretas noen inngående drøftelse av det nærmere innholdet i rettsvernskravene.

Ved at det oppstilles krav til gjennomføring av en rettsvernsakt, vil man til en viss grad kunne sikre at de disposisjoner som foretas av skyldneren er notoriske. Det vil selvsagt avhenge av rettsvernsakten i hvor stor grad kravet til notoritet er oppfylt. Størst grad av notoritet oppnås i de tilfellene hvor en rettsstiftelse innføres i et offentlig register, slik som grunnbok, skipsregister eller luftfartøysregister. Ved slik innføring sikrer man at det kan etterprøves når innføringen av den aktuelle rettsstiftelse fant sted. Notoriteten er nok noe mindre ved overlevering av løsøre eller ved notifikasjon av debitor cessus, men det ligger likevel en viss notoritet i at en tredjeperson involveres.

Hertil kommer at et rettsvernskrav i en del tilfeller vil kunne avskjære tvil knyttet til om en disposisjon har funnet sted eller ikke. Dersom rettsvernsakten ikke er gjennomført, vil det ikke være nødvendig å ta stilling til om det har funnet sted noen reell rettighetsovergang mellom partene. Dette innebærer en ikke

ubetydelig retts teknisk forenkling: Dersom det kan konstateres at rettsvernsakten ikke er gjennomført, vil overdragerens kreditorer kunne ta beslag uten hensyn til om overdragelsen er reel og gjennomført mellom partene.

De ulike krav til rettsvern vil også ha sidevirkninger. Avhengig av hvilken rettsvernsakt som kreves, vil gjennomføringen av denne ofte forutsette tiltak som i seg selv bidrar til å sikre disposisjonen notoritet, publisitet og klarhet. Særlig tydelig viser dette seg ved disposisjoner som krever tinglysning eller registrering i et realregister. Et dokument som skal innføres i et register, vil nødvendigvis måtte være skriftlig, og et skriftlighetskrav leder som regel til et høyere presisjonsnivå enn en transaksjon som beror på en muntlig avtale. På samme måte vil et overleveringskrav fremtvinge en individualisering av transaksjonens gjenstand. Dette begrenser mulighetene for senere påstander om at disposisjonen omfattet også andre objekter enn de som faktisk er bragt ut av skyldnerens besittelse.

Det vil være en ubetinget fordel om kandidatene kort får frem hva rettsvernsakten ikke kan avhjelpe. Et par eksempler vil her være tilstrekkelig. Rettsvernsakten er for det første bare aktuell i suksesjonskonfliktene, ikke i hjemmelskonfliktene. Videre vil rettsvernsakten ikke kunne hjelpe mot skyldnerens proforma-disposisjoner. Dersom skyldneren A proforma overfører et formuesgode til suksessor S, må faren for kreditorsvik avhjelpes på annen måte enn ved krav til rettsvern. Her er jo rettsvernsakten gjennomført.

5. Oppsummering

Ved vurderingen av besvarelsene skal det legges vekt på at oppgaven gjelder et sentralt tema i kandidatenes pensum. En utfordring ligger imidlertid i at det er svært begrenset tid til rådighet. Det må derfor forventes at kandidatene får frem det som er sentralt, og at hovedlinjene i rettsstoffet presenteres på en oversiktlig og effektiv måte. Det skal gis trekk til de kandidater som begir seg inn på vidløftige drøftelser av enkeltspørsmål, særlig hvis dette går på bekostning av mer sentrale elementer i oppgaven. Ved karaktersettingen må det legges særlig stor vekt på om kandidatene viser forståelse for reglene og deres virkemåte. Så fremt det vises forståelse, må kandidatene ha et forholdsvis vidt spillerom for hvilke konkrete spørsmål som løftes frem i drøftelsen.

Erlend Haaskjold